

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

יז.

עין משפט
נר מצוה

קעח א מיי פ"א מהל'
מ"ט הלכה ג סג
עשין יז טו"ש ע"ד סימן
רמו סקנין יז:
א ב ג מנין פ"א מהל'
א ב מנין הלכה ה
סג עשין סו טו"ש ע"מ
סימן שפט סקנין א וסעף
ו וסימן על סקנין א:
ב ד מיי שם פ"ב הלכה ג
סג עשין סו טו"ש ע"מ
סימן על סקנין ג:
ג ה מיי שם הלכה ד
טו"ש ע"ש סקנין ה:
ד ו מיי שם הלכה י
טו"ש ע"ש סקנין י:

רבינו הנאל

ר"י נחמיה אמר שהושבו
ספר תורה על מנתו
ואמרו קיים זה מה שכתוב
בוה. ויחזיקו מפקין, ואי
מנזח, קיים לא אמרין.
פ"י חלוצי' כתף כך שמענו,
שמרצא יד אחד מביט
הוציא שלו ממקום הקרע
כדי שיהא הקרע ברור
ונמצא הכתף חלוצ' מן
החלוק. ר"י יוחנן, קיים
אמרי' לימד לא אמרי'.
והא אמר מר גדול תלמוד
תורה שהתלמוד מביא
לידי מעשה, ופרקי' לא
קשיא למיגמר הוא תלמוד
גדול שהתלמוד מביא
לידי מעשה, לאגמורי הוא
לאחריני מעשה גדול.
ש"מ דלמיגמ' הוא
ולא'סוקי קמיה רביה
טפי עדיף וקדים על
לאגמורי הוא לאחריני.
אמר ר' יוחנן כל העוסק
בתורה ובגמילות חסדים
וזכה לנחלת שני שבטים,
הוא יוסף ויששכר. הדרן
עלך ארבעה אבות
פרק שני: כיצד הרגל
כיצד הרגל מועדת לשבר
בדרך הלוכה, הבהמה
מועדת להלך כדרכה כו.

ש"ששים וששה ארף. לו בגימטריא הכי הוי: ויהא פני
אחאב עשו בן. שעשו לו הספד גדול כלמרינן
במגילה (דף ג. וס) כמספד הדרימון בן טבירמון כדמתרגמינן
כמספד אחאב בן עמרי דקטיל
היה שהיו שם עם רב וכולן כסדו
עליו ואת' דכתיב (מלכים א' כז)
ויעבור הרניה במחנה ואמרינן
(פסחדרין דף טז:) באבדו רשעים
רינה באבדו אחאב בן עמרי רינה
היינו ללדיקים שבדור אבל עבדיו
ואהביו היו מספדין אותו:

אלא שהניחו ס"ת ע"ז מפתחו.
ואע"ג דכפ' מצרל דמ"ק

(כה) גבי רב הונא משמע דלסור
לעשות כן משום דלסור ליכא ע"ג
מטה סס"ת מונחת עליה ובהקומץ
רבה (מנחות דף לז:) איכא פלוגתא
דלמורא ליכא למיפך מדר' נחמיה
דהכא דשאינו חוקיה דהוה גדול
צמורה ובמעשים טובים ציור:
והאמר מר גרוד' אמוד תורה
שמביא יידי מעשה.

פ"י צקונטרס אלמא מעשה עדיף
וקשה לר"ת דלדרכה מהכא דייק
ספ"ק דקדושין (דף מ: וס) למוד
גדול ממעשה גבי זקנים שהיו מסובין
בעליית בית נחמה לצוד ונשאלה
שאליה זו צמורה גדול ונמנו כולם ואמרו למוד
מעשה גדול ממעשה לידי ואומר ר"ת
גדול שמביא לידי מעשה ואומר ר"ת
ד"פ והאמר מר שלמוד מביא לידי
מעשה ויזון שלמו אומרים קיים הכי
אנו אומרים שלמד דאי לא שלמד
היאך קיים שללמוד מביא לידי
מעשה ולא מסיק ארעמיא השתא
לחלק ציה למד ללימד ומשני הא
לאגמורי דלימוד' ודאי לא אמרינן
דהא ודאי עדיף שמביא את הרבים
לידי מעשה כשלמדם וצאלתום דרז
אחאי גאון ו'ג' קיים אמרינן לימד
לא אמרינן אלא גרס ומנח תפילין
והדר אמר לן ומו לא ופרקי' גמרא
והיאך אומר מנח תפילין מחלה קודם
שהיה אומר להם השמענתא והלא
למוד גדול ממעשה ומשני הא למגמר
הא לאגמורי דליגמר נפשיה למוד
גדול שמביא לידי מעשה אבל לאגמורי
לאמרים לא עדיף ולפיכך היה מניח
תפילין מחלה:

הדרן עלך ארבעה אבות

ביצד הרגל מועדת. אמתימין
דפ"ק (דף טו:) קאי ותימה
אי אדפתח לימני כיצד השן צרישא
ואי אדסליק הא מתינא ושור המזיק צרשות הגיזוק והאדם צסוק ואומר ר"י ודאי אדפתח ציה קאי וכן ורגל כמד חשיבי משום דשון
בהלכותיהן וממד קרס נפקי ומשום דתנא רגל צמר שן נקט כהא רגל צרישא דסליק מיניה:

הבהמה מועדת להלך כדרכה
ולשבר היתה מבטמת או שהיו צרורות
מנתזין מתחת רגליה ושברה את הכלים
משלם חצי נוק ד"ה דרסה על הכלי
ושברתו ונפל על כלי ושברו על הראשון
משלם נוק שלם ועל האחרון משלם
כדרכן ולשבר היה דליל קשור
ומשבר את הכלים משלם חצי נוק:
גמ'

ואי אדסליק הא מתינא ושור המזיק צרשות הגיזוק והאדם צסוק ואומר ר"י ודאי אדפתח ציה קאי וכן ורגל כמד חשיבי משום דשון
בהלכותיהן וממד קרס נפקי ומשום דתנא רגל צמר שן נקט כהא רגל צרישא דסליק מיניה:
הבהמה מועדת. אית דגרס והבהמה צו"י וה"פ כיצד העדה רגל דלגזר נשבר דרגל הרגל מועדת לשבר
גבי שן אבל קשה לר"י מה חידש כאן שלא שנהא צפרק קמא ונראה לר"י דל"ג צו"י וה"פ כיצד רגל הרגל מועדת לשבר
דך הלוכה שאמר צפרק קמא (דף טו:) הבהמה מועדת כו' ו"מ דייק בגמרא שפיר היינו רגל היינו בהמה לדרגל מועדת והבהמה
מועדת הכל אחד: היתה מבטמת. אגב דשהו לצרורות נקט לה הכא: דרסה על הכף. אורי' דל"גטרין לאשמועינן
דסד"א דמשונה הוא כיון דרסה כ"כ צחוק שנימו השצר על כלי אחר ושברו ומסתמא להזיק נתכוונה:

והאמר שצעה. ימים: זה חוקיה מלך יהודה. לישנא דש"ס הוא
ולא לאשמועינן דזהו חוקיה דהאי קרס בחוקיה כתיב אלא אגב
אורחיה דמפרש מאי כבוד עשו לו צמורה נקית ואמר הכי: חלוזי
כסף. כמו וחללה נעלו (דברים ה)
כתיב: והאידנא מפקין. ספר
תורה קמי גברא רבה: אנוחי. על
מנתו לא מנחין: כי הוה עייל
לצית הכסא. כלומר זימנא חדא כי
הוה עייל לצית הכסא אמר לן הכי
קיים אמרינן לימד לא אמרינן ולימד
אמרו לחוקיה והאידנא לא משום
כבודו לחוקיה ללימד עדיף מקיים:
מביא לידי מעשה. אלמא מעשה
עדיף למיגמר. לעלמו מעשה עדיף
אבל לאגמורי לאחריני עדיף ממעשה
הלכך לימד לא אמרינן: וזרעי.
היינו דקשה וחסד דמפרש לקמיה:
לנחלה שני שבטים. דהכי משמע
רגליים ישולחו צנחלת השור והחמור
יוסף ויששכר: צנוס גרם על שור.
עמיר צניכסין: יוסף איקרי שור
צבור שזרו הדל לו (דברים לג):

הדרן עלך ארבעה אבות

ביצד הרגל מועדת. כלומר
צמה הרגל מועדת: לשצר
צדך הלוכה. כלומר צכך היא
מועדת שמצבת דרך הלוכה:
הבהמה מועדת כו'. קפריך בגמ' (ע"ב)
היינו רגל היינו צמהה הא תנא ליה
לשצר דרך הלוכה: היתה מצטמת.
שינוי הוא זה ותולדה דקין (ה) הלכך
חזי נוק ומו לא: או שהיו צרורות
מנתזין כו'. אע"ג דלאו שינוי הוא
אלא אורחיה הוא אפ"ה ח"ג ומו לא
דהלכתא גמירי להו וצרשות הגיזוק
קאמר דצריש"ר פטור דלאוקימנא
צריש פ"ק (דף ג:) לצרורות מולדה
דרגל לפוטרו צריש"ר: ונפל על כלי.
אחר: ראשון. נקי רגל הן ומשלמת
כולה ואחרון ע"י צרורות נשצר
הלכך חזי נוק: דליל קשור צרגלו.
כל דבר הנקשר צרגל התרגול
קרי דליל. ואית דגרסי דלי:
מהדס. מרקד: משלם חזי נוק.
דליל היינו צרורות דמפרש בגמ'
וי"ו: דלדייה אדורי. הדוס נמי כגון
שהמזו והצרורות שצרו את הכלים:
גמ'

הדרן עלך ארבעה אבות

ביצד הרגל מועדת. כלומר
צמה הרגל מועדת: לשצר
צדך הלוכה. כלומר צכך היא
מועדת שמצבת דרך הלוכה:
הבהמה מועדת כו'. קפריך בגמ' (ע"ב)
היינו רגל היינו צמהה הא תנא ליה
לשצר דרך הלוכה: היתה מצטמת.
שינוי הוא זה ותולדה דקין (ה) הלכך
חזי נוק ומו לא: או שהיו צרורות
מנתזין כו'. אע"ג דלאו שינוי הוא
אלא אורחיה הוא אפ"ה ח"ג ומו לא
דהלכתא גמירי להו וצרשות הגיזוק
קאמר דצריש"ר פטור דלאוקימנא
צריש פ"ק (דף ג:) לצרורות מולדה
דרגל לפוטרו צריש"ר: ונפל על כלי.
אחר: ראשון. נקי רגל הן ומשלמת
כולה ואחרון ע"י צרורות נשצר
הלכך חזי נוק: דליל קשור צרגלו.
כל דבר הנקשר צרגל התרגול
קרי דליל. ואית דגרסי דלי:
מהדס. מרקד: משלם חזי נוק.
דליל היינו צרורות דמפרש בגמ'
וי"ו: דלדייה אדורי. הדוס נמי כגון
שהמזו והצרורות שצרו את הכלים:
גמ'

הנהרות הב"ח

(א) רש"י ד"ה היתה וכו'
דקין היא הלך:

מוסף רש"י

שהלימוד מביא לידי
מעשה. נתללו שניהם
מיד (קדושין פ).
הדרן עלך ארבעה
אבות

(א) וכי הוה נפיק כ"ה
גימט השאלות מ"י לן
לן, (ג) מגילה ס. קדושין
מ: ספרי פ"ב ע"ב, א ע"ז
ה: ע"פ, ד) ונקמן פנ ע"ז
ה: א, (ט) ונקמן ע"ז, א) ופ'
לן לן סימן א, א) ופ'
מוספות קדושין מ: ד"ה
לימוד.

תורה אור השלם

1. אשריכם זרעי על כל
מים משלחי רגל השור
והחמור: ישעיהו לב כ
2. זרעי לכם לצדקה
קצרו לפי חסד נירו לכם
ניר ונתן לדרוש את ??
עד יבוא ויהי צדק
לכם: הושע י יב
3. הוי כל צמא לכו
למים ואשר אין לו כסף
לכו שברו ונאבלו ולכו
שברו בלוא כסף ובלוא
מחיר ??? ויחלבו:
ישעיהו נה א
4. בן פרת יוסף בן פרת
עלי עין בנות צדקה עלי
שור: בראשית מט כב
5. יששכר חמר גרם
רביץ בן המשפחה:
בראשית מט יד
6. כבוד שורו קרד לו פרת
וקרני ראם קרניו בדם
עמים יגח יחדו אפסי
ארץ והם רבבות אפסי
והם אלפי מנשה:
דברים לג ז
7. ומבני יששכר יודעי
ביקה לעתים לדעת מה
יעשה יששכר ראשיהם
מאתם וכל אחיהם על
פיהם:
דברי הימים א יב לג

בראשית מט יד
6. כבוד שורו קרד לו פרת
וקרני ראם קרניו בדם
עמים יגח יחדו אפסי
ארץ והם רבבות אפסי
והם אלפי מנשה:
דברים לג ז
7. ומבני יששכר יודעי
ביקה לעתים לדעת מה
יעשה יששכר ראשיהם
מאתם וכל אחיהם על
פיהם:
דברי הימים א יב לג

הנהרות הב"ח

(א) רש"י ד"ה היתה וכו'
דקין היא הלך:

מוסף רש"י

שהלימוד מביא לידי
מעשה. נתללו שניהם
מיד (קדושין פ).
הדרן עלך ארבעה
אבות